

УДК 316.774(73)(4-672EU)

DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.6642020.15>

Оригинални научни рад

*Владимир Сапунов**

Вороњежски државни универзитет, Руска Федерација

ПООШТРАВАЊЕ МЕДИЈСКОГ МЕНАЦМЕНТА У СЈЕДИЊЕНИМ АМЕРИЧКИМ ДРЖАВАМА И ЗЕМЉАМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ: НЕДАВНИ ДОГАЂАЈИ

Сажетак

Овај чланак има за циљ да допуни домаће студије масовне комуникације политичком и економском анализом догађаја везаних за пооштравање менаџмента у САД и ЕУ током прошле године - на основу релевантних примера.

Кључне речи: пооштравање медијског менаџмента, финансијализација, комерцијализација, отпуштање новинара, смањење новинарске продукције.

Пооштравање медијског менаџмента, заједно са монополизацијом и финансијализацијом, је најважнији тренд у развоју светских медија. Главни фактори затезања су:

- отпуштања новинара, креативних и техничких радника издања;
- затварање медија;
- ликвидација штампаних верзија новина и часописа;
- смањење доступности издања;
- смањена учесталост објављивања издања;

* vsapunov76@rambler.ru

- смањење броја уредничких материјала у корист рекламних и ПР материјала;
- смањење броја текстуалног материјала у корист илустрација;
- консолидација функција медија које припадају истој групи,
- консолидација функција конкурентских издања,
- проширење обима посла без промене плате;
- трансфер редакција из престоница у унутрашњост са смањењем броја запослених;
- увођење репресивних облика управљања у издањима (партиципативни менаџмент, стрес менаџмент, ликвидација радних места, стафлизинг и слично).

Пооштравање медијског менаџмента повезано је са прва два политичка и економска тренда у развоју модерног медијског сектора. Монополско спајање медијских компанија неминовно доводи до дуплирања радних места и отпуштања. Јачање финансијског капитала, а самим тим и пооштравање финансијског управљања и преношење у медије уобичајених шема и традиција финансијског пословања, доводи до невиђених смањења броја запослених.

Аутор је више пута анализирао процесе заоштравања медијског менаџмента у западном медијском сектору (видети нпр.: Сапунов 2009а, 2009б, 2009в, 2010, 2017, 2018; Sapunow 2011). У овом чланку ћемо обратити пажњу на најважније догађаје у вези са пооштравањем медијског менаџмента који су се догодили у глобалном медијском сектору током прошле године.

У мају 2019. године, нови власник *New Orleans Times-Picayune* - компанија *New Orleans Advocate* - најавио је отпуштање целокупног уредничког тима 182-годишњег листа. Реч је о 161 запослених, укључујући 65 новинара и креативних уредника.

New Orleans Advocate, велетрговац и велепродаја, купио је *Times-Picayune* од *Advance Local*-а, компаније из Њухауса, која је била власник новина од 1962.

Масовно отпуштање у новинама у Њу Орлеансу било је једно од најимпресивнијих од почетка „друге новинске куге“ у Сједињеним Државама 2007. године - не само у процентима (ово се може упоредити само са менаџментом Мердока у *Wall Street Journal*-у, које је престало у октобру 2016. (уговори са свим уредништвима), али такође у апсолутном броју. За поређење, жртве највећих отпуштања у *New York Times*-у у 2008. години било је 100 људи (9% од укупног броја запослених).

Тираж *Times-Picayune*-а опао је 3 пута од 2005. године - са 257.000 на 83.860, што генерално одражава општи тренд наглог пада тиражности америчких градских новина на позадини финансијске кризе, али има и регионалну конотацију - последице разорног урагана Катрина у 2005. години (Kelly 2019).

Пооштравање медијског менаџмента у Сједињеним Државама узроковано је пре свега текућом кризом америчке новинске индустрије, чији је главни разлог конкуренција Интернетом. Откако је криза почела 2007–2008. године, 47% запослених у америчким новинама изгубило је посао, а 60 новина (укључујући она са традицијама дужим од 100 и 150 година) престало је да постоји. Најновија жртва почетком јула биле су новине са 150-годишњом историјом *Vindicator*, у граду Јангстоун (Охајо). Такође, од 2000. до 2018. америчке новине изгубиле су 49% недељног укупног тиража и 57% прихода од оглашавања и дистрибуције.

Сада о европским догађајима. Руководство телевизијске компаније *RTL Belgium* средином септембра 2017. године објавило је план за смањење броја запослених. Почетком октобра је конкретизован - 15 запосленима одељења оглашавања и 30 уредницима одељења информације објављено је о отпуштању, касније је додато 36 људи из програмског одељења.

Укупно је планирано да се отпусти 105 запослених - с укупним бројем уредништва од око 750 људи, од чега око 200 нису били стално запослени. Менаџери *RTL Belgium* навели су као изговор за отказ то да француски ТВ канал TF-1 „истражује могућност уласка на белгијско тржиште“, као и дигитализацију производње. Међутим, белгијски синдикати нису потпуно импресионирани таквим објашњењима, синдикати у њима виде

убичајене неолибералне мере у интересу највиших менаџера и главних акционара. И постављају питања: „Зашто отпустити запослене када TF-1 још није узео ни један евро од RTL-а? «TF-1 истражује могућност комерцијалног емитовања у Белгији већ 30 година, зашто су отпуштања тренутно потребна?»

Забринутост су изразиле и белгијске новинарске организације, које су веровале да је руководство *RTL Belgium* на путу претварања канала у белгијски М6 (француски забавни музички канал). Постоје докази да се вести могу уклонити из програмске мреже или смањити на 15-минутно издање (Biermé 2017; Munster 2017).

У фебруару 2018. менаџмент *RTL Belgium* најавио је једнострано повлачење из преговора са синдикатима у вези са масовним отпуштањем запослених. «Процедура Рено» - обавезне консултације са синдикатима - завршена је, речено је у управи телевизијске компаније у власништву *Bertelsmann SE & Co. KGaA*. Говоримо о преседану из 1997. године, након чега су усвојене одговарајуће измене радног законодавства Белгије - одлука управе Рено-а о затварању фабрике у Вилворду и потом масовно отпуштање - 3.097 људи (Les Sports 2018).

Резултат колективног преговарања било је смањење броја отпуштених - 87 би изгубило посао уместо 105. Поред тога, у септембру 2019. појавиле су се информације да се *RTL France* може интегрисати у М6 групу (оба канала заправо припадају Бертелсмановој медијској групи) - са ликвидацијом са 30 на 50 посто, али без отпуштања (RTL 2019).

Сада о односима француског медијског менаџмента и државне телевизије. У новембру 2017. године, на располагању *Le Monde*-а, био је пројекат реорганизације јавне телевизије у Француској, који је припремило Министарство културе ове земље под надлежношћу Комитета за јавну акцију 2022 (*Comité Action Publique 2022*, CAP 22), који је створила француска влада – како би значајно смањила буџетску потрошњу до 2022. године . Према пројекту, сва француска јавна телевизија биће припојена холдингу са значајним смањењем производње и особља.

Планирано је да се ликвидира канал *France Ô* који емитује на прекоморским територијама Француске, одсече регионална инфраструктура *France 2*, *France 3* и *France Bleu* и ограничи емитовање *France 4* и радио станице *Le Mouv* само на интернету. Поред тога, извештава се о могућој интеграцији радио станица у мрежу *France Radio* и повећању заједничке производње *Arte* и *France Télévisions*. Наравно, не без отпуштања. Број запослених до 2022. године требало би да се смањи за еквивалент 516 запослених.

Министарство културе пројект је назвало «радним документом», одлука о којом још није донета. Поред тога, реорганизацију *France Télévisions*-а и других јавних канала још увек мора одобрити француски регулатор у области електронских медија - CSA. Ипак, вектор «реструктурирања» државне телевизије у Француској био је очигледан - долази до озбиљног смањења производње и запослених, једино је питање бројева.

«Реструктурирање» јавне телевизије у Француској још једном илуструје не само пооштравање управљања медијима, већ и лицемерје термина «јавна телевизија». Како је она јавна, ако држава одлучи о њеној судбини, посебно не консултујући се са јавношћу? И ту не треба спомињати свакодневно управљање, које спроводе људи и структуре које су именовале власти.

У октобру 2019. године, француски министар културе Франк Ристер, у интервјуу за *Le Figaro*, коначно је прецизирао планове владе за аудио-визуелни сектор у државном власништву. Скоро цела француска државна ТВ и радио биће спојена у холдинг *France Médias*.

Обухватаће: државну телевизијску компанију *France Télévisions*, државну радио компанију *Radio France*, Национални аудиовизуелни институт (*L'Institut national de l'audiovisuel* (LNA)) који има највећу светску архиву аудио-визуелних информација и државна компанија за међународно емитовање *France Médias Monde* (*RFI*, *France 24*, *Monte Carlo Doualiya* (радио мрежа на арапском језику)) (Wojciak, 2019).

Иако Ристер говори о стварању француског ВВС-а, критичари ће вероватније упоредити нову државну супер-

структуру са ORTF-ом Шарл де Гола, када је француски председник рекао: „Опозиција има штампу, али ја имам телевизију коју не намеравам да дам опозицији“.

Као резултат реформе, *France Télévisions* мораће да затвори *France 4* и *France Ô* канал, а *Radio France* ће до 2020. смањити 300 радних места. Изван оквира нове структуре остаће јавни образовни француско-немачки канал *ARTE* и међународни канал за подршку франкофоније *TV Monde*, чији су суоснивачи Белгија, Швајцарска, Канада и Квебек.

Поред тога, реформа државног аудиовизуелног сектора укључује стварање супер-регулатора - уједињењем два постојећа регулатора - CSA (*Conseil supérieur de l'audiovisuel*) и *Hadopi* (*La Haute autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur Internet*).

Нови медијски регулатор ће се звати «l'Autorité de régulation de la communication audiovisuelle et numérique» (Комисија за регулисање аудиовизуелне и дигиталне комуникације) или l'ARCOM.

У јануару 2019. године, једна од најстаријих француских новина *L'Humanité*, које је 1904. основао Жан Жорес, прогласила је стварни банкрот и затражила помоћ од јавности [7] Један од париских судова расправљаће о случају финансијске несолвентности левичарских новина. Баш левичарских погледа, јер, од 1994. *L'Humanité* више није централни орган Комунистичке партије Француске.

Руководство *L'Humanité* изјављује да није у питању ликвидација предузећа и нада се да ће „крауд-фандинг“ спасити ситуацију. За време хладног рата, *L'Humanité* је добијала финансијску помоћ од СССР-а и конкурисала са *Le Monde*-ом и *Le Figaro*-ом у смислу тиража (док је одређени део тиража дистрибуиран у нашој земљи). Међутим, након распада Совјетског Савеза, дошло је до тешких времена за комунистичке новине, као и за *L'Unità* у Италији. Обе новине су се спасиле не само јавном помоћи, већ и финансијском инфузијом класових непријатеља. Над *L'Unità*-ом је преузео контролу бизнисмен-марксист Ренато Сору, власник *Tiscali*, а

француска медијска група, укључујући *Dassault* и *Lagardère*, такође је одбацила подршку за *L'Humanité*.

Традиционална отпуштања се јављају у новинским агенцијама. Аутор се више пута бавио овим проблемом (видети нпр. Сапунов 2006, 2008). У овом раду ћемо покрити само догађаје 2018-19.

У новембру 2018. управа Ројтерса најавила је још једно реструктурирање европских бироа, што ће довести до нових отпуштања новинара. Реорганизација, о којој је известио Симон Робинсон, главни уредник за Европу, Блиски Исток и Африку, подразумева обједињавање функција међународних и локалних дописника.

Италијански биро отпустиће 16 од 45 новинара - и овом приликом је италијанско издање Ројтерса недељу дана раније већ организовало дводневни штрајк. У немачкој редакцији биће смањено 10 од 120 новинара. Запослени у лондонском бироу тврде да се већ агресивно нуде да агенцију напусте уз накнаду откупа (*buy-out*), јер ће у супротном бити отпуштени (*lay-off*). У ишчекивању лоших вести, били су новинари са париских и московских бироа.

Поред тога, Џон Пулман, који је одговоран за аудио-визуелну продукцију у Европи, поделио је комуникацију особља агенције која говори о предстојећем спајању фото и видео услуга. Очигледно ће спајање бити праћено редовним отпуштањем новинара.

Нема сумње да су отпуштања повезана са продајом *Thomson Reuters*-овог 55% удела у *Financial and Risk* (F&R) приватном инвестиционом фонду *Blackstone*. Као што је већ поменуто, уочи договора објављеног 30. јануара 2018. *Thomson Reuters* отпустио је 2.000 запослених у F&R-у због не тако добрих финансијских резултата одељења и «менаџмента на средњем нивоу».

Отпуштања су употпунила смањења пет и по хиљада радних места у F&R-у у 2013. години, што је постало следећа фаза у живописној историји хиљаде отпуштања у Ројтерсу (на пример, након усвајања плана *Fast Forward* у 2002.) и у *Thomson* и *Thomson Reuters* након припајања 2008. године.

У јануару 2019. Генерална скупштина АФР-а одбацила је план управљања реорганизације глобалне новинске агенције, упркос чињеници да је процењени број отпуштених радника у наредних 5 година смањен са 125 на 95 у поређењу с првобитним планом, достављеним у новембру 2018. године.

Реструктурирање такође значи замену искусних запослених млађим са нижим платама. Поред тога, 15 запослених Француза у међународној дописничкој мрежи France Presse-а требало би да замени локалне новинаре, наравно, са нижим платама. Укупна уштеда, према плановима руководиоца АФР-а, требало би да износи 19 милиона евра до 2023. године, од чега би 14 милиона евра требало да оде запосленима.

Скупштина, која је окупила све синдикате у којима су чланови радници АФР-а (CGT, SNJ, SUD, FO, CFDT и CFE-CGC), изјавила је своју неспремност да преговара о добровољном отпуштању запослених – за откуп – према плану који је предложило руководство, под изговором да ће то «онемогућити даљи квалитетни уреднички рад агенције».

На основу резултата студије може се извести главни закључак.

Процеси заоштравања управљања у САД и Европи се интензивирају, што је омогућено радним законодавством западних земаља. Англосаксонски закон о раду у погледу отпуштања је врло једноставан (колико год подмукао) - ако запослени не пристане на откуп (компензовано извршење уговора, *buy-out*), бива отпуштен (отказ без накнаде, *lay-off*). Континентални европски закон следио је исти пут.

У случају колективних отпуштања обавезни су преговори са синдикатима, који по правилу доводе само до малог смањења броја отпуштених радника - и никада до потпуног укидања жеље послодавца да спроведе масовна смањења. Једноставност, наравно, није без преваре - отпуштање формално даје више шанси да се вратите на свој претходни посао, док откуп то практично онемогућава.

Без структурних промена у радном законодавству неће бити могуће разјаснити проблем интензивирања поштравања

медијског менаџмента, али интензивирање узрокују и два друга тренда развоја глобалног медијског сектора - монополизација и финансизација. Они такође доприносе другим факторима пооштравања управљања медијима: затварању новина, смањењу тиража, смањивању броја страница новина, смањењу броја квалитетних информација у корист масовних, и друго.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Сапунов, Владимир И. 2006. *Зарубежные информа-ционные агентства*. СПб.: Издательство Михайлова
- Сапунов, Владимир И. 2008. „Мировые информационные агентства Рейтер и Ассошиэйтед Пресс в условиях финансиализации медиасектора и мультимедийной конвергенции (2007 – начало 2008 года)“. *Акценти: новое в массовой коммуникации*. № 1-2: 39-47.
- Сапунов, Владимир И. 2009а. „Газетная индустрия США в условиях финансового кризиса: ускорение в плохом направлении“ *Акценти: новое в массовой коммуникации*. № 3-4: 44-64.
- Сапунов, Владимир И. 2009б. „Ужесточение менеджмента в газетной индустрии Великобритании в условиях финансового кризиса“ *У Русский язык в современном медиапространстве*. Сборник трудов Международной практической конференции: 478-484. Белгород
- Сапунов, Владимир И. 2009в. „Ужесточение менеджмента и другие события в медиасекторе Великобритании в 2009 году“ *У Современные проблемы журналистской науки*. *Ежегодный сборник научных статей*: 64-91. Воронеж
- Сапунов, Владимир И. 2010. „Ужесточение медиа-менеджмента в крупнейших континентальных странах ЕС в условиях финансового кризиса“. *Акценти: новое в массовой коммуникации*. № 3-4.
- Сапунов, Владимир И. 2017. „Ужесточение менеджмента в зарубежном медиасекторе“. *Вестник Воронежского государственного университета*. № 4: 123.126.

- Сапунов, Владимир И. 2018. „Глобалне медијске процесе и најновије телевизијске технологије“. *Особености функционисања модерних аудиовизуелних медија*: 9-124. Воронеж, Кварт
- Biermé, Maxime. 2017. “36 licenciements supplémentaires à la production chez RTL”. *Le Soir*. <http://www.lesoir.be/118375/article/2017-10-09/36-licenciements-supplementaires-la-production-chez-rtl>.
- L'Express*. 2019. “En difficulté, «L'Humanité» appelle à un «soutien populaire»”. 25.01.2019. https://www.lexpress.fr/actualite/medias/en-difficulte-l-humanite-appelle-a-un-soutien-populaire_2059750.html.
- Les Sports*. 2018. “La direction de RTL Belgium met unilatéralement fin à la phase de consultation”. 18.02.2018. http://www.dhnet.be/medias/television/la-direction-de-rtl-belgium-met-unilateralement-fin-a-la-phase-de-consultation-5a8afee6cd70f0681dcb0daa?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter.
- Kelly J. Keith. 2019. “Entire New Orleans Times-Picayune Staff Axed After Sale To Competitor”. *New York Post*. https://nypost.com/2019/05/03/entire-new-orleans-times-picayune-staff-axed-after-sale-to-competitor/amp/?__twitter_impression=true.
- Munster, Jean-François. 2017. “Le personnel de RTL se prépare à une vague de licenciements”. *Le Soir*. <https://www.lesoir.be/114038/article/2017-09-14/le-personnel-de-rtl-se-prepare-une-vague-de-licenciements>.
- RTL*. 2019. “50 suppressions de postes mais aucun licenciement”. 17.09.2019. <http://www.strategies.fr/actualites/medias/1071068w/rtl-50-suppressions-de-postes-mais-aucun-licenciement.html>.
- Sapunow, Władimirz. Wzrost bezwzględności w zarządzaniu mediami w Europie zachodniej w warunkach kryzysu finansowego / Zeszyty Prasoznawcze. Nr. 1-2 (205-206). Kraków, 2011. – S. 107-125.

Wojciak, Thierry. 2019. “L’audiovisuel public dans une seule holding : France medias”. CB News. <https://www.cbnews.fr/medias/image-audiovisuel-public-seule-holding-france-medias-46257>.

Vladimir Sapunov

Voronezh State University, Russian Federation

TOUGHENING OF MEDIA MANAGEMENT IN THE UNITED STATES AND EUROPEAN UNION: LATEST EVENTS

Resume

The issue aims at supplementing investigations of mass communication with political and economic analysis of events linked with toughening of management in foreign media sector over the latest year – basing on relevant examples.

Keywords: toughening of management, financialization, commercialization, sacking of journalists, reduction of journalist content.

* Овај рад је примљен 3. новембра 2020. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 22. новембра 2020. године.